

Het mooie risico van verstoppertje spelen

'Aansluiten bij de behoeften van ieder kind' dat klinkt vanzelfsprekend, bijna als een open deur. Maar komen die behoeften van een leerling wel overeen met de wens en bedoeling van de leerkracht? Soms lukt het om de wederzijdse behoeften op elkaar te laten passen.

TEKST RONALD DE GRAAFF

Een koud kunstje

Bewegingsonderwijs is een voortdurend experiment. Je begint als leerkracht met een idee, je hebt een lesbedoeling, je doet een leervoorstel en samen met de leerlingen ga je - al doende - ervaren waar je uitkomt. Doordat je de leerlingen goed kent kan je al wel vaak een redelijke inschatting maken van het lesverloop. Maar toch weet je van tevoren nog niet precies wat het resultaat van deze les zal zijn. Hoe gaan de leerlingen aan de slag, vinden zij de activiteit wel aansprekend en uitdagend genoeg en is er voldoende kans op lukken?

Je bent als leerkracht opgeleid om met behulp van methodieken nieuwe vaardigheden aan te leren. Voor sommige leerlingen zijn deze vaardigheden soms letterlijk 'een koud kunstje'. Ze hebben wel iets nieuws geleerd, echter of ze daar nou echt begeistert door raken is nog maar de vraag. In deze tijd wordt het onderwijs in toenemende mate beheerst door methodes en opbrengstgerichte leerlingvolgsystemen (vol koude kunstjes). Er is een sterke gerichtheid op meetbaarheid en controleerbaarheid.

De ongeplande activiteit

Ondanks de strakke organisatie van de les verzinnen leerlingen soms een andere invulling van de activiteit. Er ontstaan nieuwe initiatieven en zelfbedachte variaties (warme kunstjes)

Enkele voorbeelden:

- bij het skateboarden vanaf de glijbaan bereiken de leerlingen de muur, ze doen nu de zaal deur open en rijden de gang of de kleedkamer in. Door extra duwtjes mee te geven helpen zij elkaar om meer vaart te maken en om verder te komen
- tijdens het badmintonnen blijft een shuttle liggen op een hoge rand bij het raam, twee leerlingen stoppen nu met overspelen en proberen nog meer shuttles op de rand te krijgen (als de shuttle rechtop blijft staan geeft dat dubbele punten.)
- aan het eind van de boulderwand komt een leerling niet naar beneden, maar klimt verder

tot op de vensterbank. Andere leerlingen gaan nu proberen om nog verder te komen zonder de grond aan te raken, want 'de grond is lava'

- Als de bal uit het raam vliegt mag een leerling naar buiten klimmen om de bal te gaan halen; leerlingen verdringen zich om aan de beurt te komen.

Terughouden van het oordeel

Als in deze voorbeelden de leerkracht te snel corrigerend optreedt: 'dat is niet de bedoeling van deze les', 'zo had ik het niet neergezet', dan worden dit soort initiatieven de kop ingedrukt. Hiermee laat hij kansen liggen om zijn lessen aantrekkelijker en nog meer levend te maken. Natuurlijk is het zo dat de orde en de lesbedoeling tijdelijk verstoord worden, maar toch zou het mooi zijn als de leerkracht in zo'n geval even zijn geconditioneerde lesgeefreflex kan onderdrukken.

Natuurlijk is het zo dat de orde en de lesbedoeling tijdelijk verstoord worden, maar toch zou het mooi zijn als de leerkracht in zo'n geval even zijn geconditioneerde lesgeefreflex kan onderdrukken

Hij kan nu een stap achteruit doen en alleen maar kijken wat er nu eigenlijk gebeurt. Hierbij is het belangrijk dat hij zijn oordeel tijdelijk kan terughouden. Het zou namelijk zomaar kunnen, dat de leerlingen iets ontdekt hebben waar de leerkracht nog nooit aan had gedacht. Misschien is dat zelfs wel iets dat prima aansluit op de bedoeling van de leerkracht. In ieder geval sluit het aan op de wens en de beleving van de leerlingen!

Kan het nog mooier: gemotiveerde leerlingen die hun weerstanden en uitdaging opzoeken. Leerlingen die meedenken hoe een arrangement

Contact

ronald.degraaff@hotmail.com

Kernwoorden

verstoppertje, oordelen, leerlingbehoefte

Foto

Anita Riemersma

(Titel van dit artikel is vrij naar: G. Biesta)

◀ *De ongeplande activiteit, samen een vreugdevolle beleving*

nog leuker of spannender kan worden, leerlingen die al handelend nieuwe betekenissen en hun eigen mogelijkheden ontdekken. Je hoeft als leerkracht nu 'alleen nog maar' aan te haken bij het initiatief van de leerlingen en aan te sluiten bij de beleving. In het verhaal 'De frisbee van Marco', uit de bundel *Strooien met stukjes geluk* staat een voorbeeld beschreven hoe een onverwachte gebeurtenis aanleiding kan zijn om nieuwe kansen te creëren.

Een mooi risico

In het hiernavolgende verhaal 'Verstoppertje' uit dezelfde bundel wordt de situatie beschreven waarin de leerlingen volop de gelegenheid krijgen om hun eigen momenten en richtingen te kiezen, om hun eigen risico te bepalen. Zij moeten hierbij rekening houden met de eigen mogelijkheden en de mogelijkheden van anderen: waar hebben de anderen hun verstoppiek, hoe hard loopt de zoeker en hoe ver is hij van de buutplek, kunnen de anderen in het geheim geseind worden, red ik het om anderen vrij te buten of kies ik voor mijzelf et cetera. Ook de bewegingomgeving is van grote invloed. Deze wordt al spelend en experimenterend ontdekt: kan je loeren en toch uit beeld blijven, is er nog een extra vluchtroute, heb je nog bewegingsruimte of heb jij jezelf klem gezet? Dit zijn enkel voorbeelden.

Voor de leerkracht betekent deze situatie een andere grondhouding; hij is nu namelijk niet degene die de bewegingomgeving kan arrangeren. Behalve de afspraken over de grenzen van het verstoppgebied heeft de leerkracht nu geen controle over die omgeving. Ook kan hij het bewegingsgedrag van de leerlingen niet constant controleren en bijsturen. De leerkracht zal dus het risico moeten aangaan om de leerlingen te vertrouwen. Hij gaat het risico aan dat er onverwachte en mooie dingen kunnen gaan gebeuren. Door het nemen van dit risico creëert hij ruimte; de ruimte voor eigen invulling en initiatieven van leerlingen, een ruimte waarin leerlingen vrijer kunnen ademen. Tevens geeft hij hiermee ruimte waarin leerlingen medeverantwoordelijkheid kunnen nemen voor het slagen van de activiteit.

Maar het mooiste gevolg van dit risico is misschien wel dit: als het je is gelukt om voluit mee te spelen met de leerlingen en je aan het eind van het uur met de klas weer naar binnen loopt, dan voel je dat iets samen is ontstaan. Het onbetaalbare gevoel dat je gezamenlijk een vreugdevolle ervaring hebt meegemaakt. Gewoon samen plezier maakt!

Verstoppertje

*Uit de bundel: 'Strooien met stukjes geluk'
Het betreft hier een groep 16- tot 18-jarigen
in het speciaal onderwijs.
Tekst Ronald de Graaff*

'Meester, gaan we vandaag 10 tellen in de rimboe spelen?'
'Nee. Meisjes. Niet elke week vragen hoor.'
'Maar waarom niet, we doen het nooit meer. Houd jij niet van verstoppertje dan?'
'Jawel, ik houd heel erg van verstoppertje. Maar dan wel buiten.'
'Kunnen we dan niet naar buiten, meester?'
'Ehh... ja goed dan. Volgende week, als het mooi weer is.'
'Yes! Eindelijk!'

De week erop staan ze mij in de gang al op te wachten. Ze praten opgewonden door elkaar: 'Het is mooi weer, gaan we nou?'

'Je hebt het beloofd, mogen we in onze gewone kleren?'

'Wie is hem 't eerst?'

Buiten leg ik de regels uit. De spelregels, om te beginnen. Maar ook de veiligheidsregels, want er rijden auto's en fietsen. En de gedragsregels, de mensen mogen geen last van ons hebben.

De kinderen bij ons op school hebben nog niet zoveel ervaring met verstoppertje spelen. Ze spelen sowieso minder buiten dan leerlingen van een 'gewone' school.

We kunnen beginnen.

Bij de eerste ronde verstopt bijna de hele klas zich achter een paar containers en dus is iedereen al na een minuut gevonden.

Ik geef een paar tips, en na een paar ronden gaat het een stuk beter. De groep verspreidt zich meer en een enkeling snapt al het principe van 'buutvrij'.

De creativiteit, het niveau en de verschillende karakters van de leerlingen komen al spelend naar boven.

Zo heeft Elsa opgevangen dat je je achter een geparkeerde auto kunt verstoppen. Ze gaat naast de auto liggen, volledig in het zicht van de zoeker.

Joram gaat elke ronde op dezelfde plek zitten en verroert zich niet. En ook als hij het wisselsignaal een keer niet heeft gehoord, blijft hij twee ronden lang in dezelfde gehurkte houding zitten.

'Je wordt er wel stijf van, steeds op dezelfde manier zitten,' zegt hij.

'Maar je kunt ook anders gaan zitten, of verwisselen van plek,' suggereer ik. 'Of proberen vrij te buten.'

'Nee liever niet, ik vind het leuker als ze mij niet kunnen vinden.'

Joop vergeet bij het zoeken steeds weer 'af te buten' als hij iemand heeft gevonden, zodat uiteindelijk iedereen

toch vrij is. Behalve Joram dan, die nog altijd gehurkt met z'n hoofd naar beneden achter de rode Toyota zit.

Saida en Mara liggen samen op een laag balkonnetje van de overburen.

'Kom daar eens snel af,' roep ik. 'Dat is privé-terrein, dat mag echt niet hoor!'

'Maar die mensen zijn toch niet thuis,' roepen ze terug. Even later hangt een bewoner uit het raam: 'Hé daar, weg bij die auto, anders bel ik de politie!'

Ik begin beetje te twifelen of het wel zo'n goed idee was om met deze klas naar buiten te gaan. In gedachten ben ik al aan het reageren op de klachten die bij de school gaan binnenkomen.

Rosalie, die altijd tot in de puntjes gekleed en opge maakt is, ligt op haar buik achter een struik in de aarde. Haar nieuwe lichte broek, haar blouse en haar zilveren adidasjes zijn nu donkerbruin.

Ik merk dat ik het overzicht mis. Eigenlijk moet ik alle uithoeken in de gaten kunnen houden, maar dat lukt niet vanaf één punt. Dus loop ik heel wat heen en weer in hoog tempo. Ik begin mijn benen al aardig te voelen. Nu ben ik op zoek naar Melvin en Kaja. Die zijn al een tijdje onvindbaar. Geen fijn gevoel.

Ineens zie ik ze lopen, langs de drukke rondweg achter de flats.

'Potverdrie!' foeter ik geschrokken, 'dat is verboden gebied, dat had ik toch gezegd?!'

'Oh sorry meester, vergeten.'

Fadoua is achter een flatbewoner aangeslopen en staat binnen in de hal achter de glazen deur naar buiten te kijken. Als ik dat zie, slaat de schrik mij even om het hart: wat als... Maar ik probeer zo neutraal mogelijk te reageren: 'Lieve Fadoua, dat heb je slim bedacht, maar wil je dat alsjeblieft nooit meer doen?!'

Nina heeft al drie keer gesprint om vrij te kunnen buten. We hadden nog nooit van haar gezien dat zij kon hardlopen!

Als het mijn beurt is om zoeker te zijn, hangt een flatbewoner over het balkon en gebaart samenzwerderig naar mij: 'Ze zitten daar hoor.' De spelbreker heeft vroeger waarschijnlijk nooit verstoppertje gespeeld.

Als de leerlingen met verhitte koppen weer veilig terug in de klas zitten, overdenk ik de les nog even.

Toegegeven, ik heb wel wat risico genomen, er zijn kleren vies geworden, ik zie een paar schaaftplekken, ik ben een paar keer flink geschrokken en ik moet nog veel beter afspraken maken. Maar ik heb mij toch vergist in hun creativiteit en impulsiviteit. Misschien komen er klachten, maar wat was het leuk!

Een week later staat de klas mij al op te wachten in de gang: 'Het is mooi weer, meester!'